

له‌سه‌ر ئاستی نیوخۆی عێراق، ده‌شی‌ت لووتکه‌ی عه‌ره‌بی له به‌غدا خزمه‌ت به پرۆژه‌ی هه‌لبژاردن و سه‌رکرده‌یه‌تی “مه‌مه‌د شیاع سوودانی” بکات، به‌و پێیه‌ی له سایه‌ی سه‌رکرده‌یه‌تی ئه‌ودا ئه‌نجام ده‌دری‌ت. هه‌روه‌ها ئه‌و کۆبوونه‌وه دیپلۆماسیه‌یه که چاوی میدیا‌یی زۆری له‌سه‌ره‌، ده‌رفه‌ته‌ به‌و ده‌رکه‌وته‌نی سوودانی

وہک سەرکردەییەکی سیاسی دەولەتمەتدار و ھاوئاستی سەرۆک و پاشا عەرەبییەکان، لە کاتیگدا ناوبراو بەو پێیە لە سیاسییەکانی ناوخوای عێراق بوو، لە تاراوگە نەزایاو و پەيوەندییەکانی فراوان نین.

لووتکەیی عەرەبی لە کاتیگدا دیتەو بەغدا، کە عێراق لە سالی ھەلبژاردنایە. بەپێی ئەو ئامادەکارییانەیشی تا ئیستا ھەن، لیستە شیعەکانی “چوارچیۆی ھاوئاھەنگی” بەپەرتەوازەیی و فرەلیستی دەچنە نیۆ پرۆسەکە. دوو لە جەمسەرە سەرەکییەکانی ئەو مەملانێ سیاسییە سەختەیش لەنیۆ دەنگدەری شیعەدا، نووری مالیکی، سەرۆکوەزیرانی پێشووتر و سەرۆکوەزیرانی ئیستا، محەمەد شیع سوودانی دەبن. سوودانی وەک گرەوێکی سیاسی تەماشای لووتکەکە دەکات. لە ئەزمونی زیاتر لە 33 لووتکەیی پێشوودا ئەم بۆنەییە زیاتر پڕۆتۆکۆلی و بێ کاریگەریی ئەوتۆ بوو و زیاتر بۆ ناردنی پەيامی کاری پیکەوہییە، بەلام سوودانی زیاتر لە قەبارەیی خۆی مانای پێ دەدات. لەم نیۆەندەدا لە دیمانەییەکی تەلەفزیۆنیدا، باسی لەو کرد کە “عێراق تەنیا ولاتیکی خانەخوای لووتکەکە نییە، بەلکوو دەستپیشخەرە و چارەسەری جیاواز بۆ قەیرانەکانی ناوچەکە پێشکەش دەکات” [3]. لە سەرپەرشتیکردنی ئامادەکارییە ئەمنییەکانیشدا سوودانی جەختی لەو کردووەتەو: سەرکەوتنی گریڤانی لووتکەیی عەرەبی لە بەغدا، “سەرکەوتنیکی سیاسی و ئەمنییە” [4].

لەسەر ئاستە فەرمییەکە و لە دەرەوہی مەملانێ سیاسییە نیۆخواییەکان، حکوومەتی عێراق دەیەوێت لە ڕیگەیی میوانداریکردنی لووتکەکەو جەخت لە ڕۆلی خۆی وەک دامەزرینەرێکی “کۆمکاری عەرەبی” بکاتەو؛ لەسەر ئەمەیش زۆر لە ھێزە شیعە سیاسییەکان ھاوڕان، سەرباری ناکۆکییەکانیان لەبارەیی وردەکارییەکان [5]. جگە لەوہیش حکوومەت و ھێزە شیعەکان دەیانەوێت وای پیشان بدن، گریڤانی لووتکەیی عەرەبی لە بەغدا، بەتەنیا پێشانانی توانای ڕیکخستن نییە، بەلکوو ئاماژەییە لەسەر گەشتنی عێراق بە ئاستیکی بالای ئاسایش و ئوقرەیی و گێرانەوہی پێگەکەیی لە چوارچیۆی سیستەمی عەرەبیدا. ئەمەیش بۆ ھەندیک ھێز کە بێزارن لە ھەژموونی زۆری ئێرانی لە شیعە پراگماتیستەکان و سوننەکان، گرنگی و بایەخی زیاتری ھەییە، چونکە ھەلگری ئەو پەيامەییە کە عێراق جیگرەو و بەدیلی دیکەیی ھەییە.

بانگھێشتکردنی ئەحمەد شەرع

مشتومپی گەورەیی بەر لە گریڤانی کۆنگرەیی 17ی ئایار دەربارەیی ئامادەبوون و دوورخستنیوہی ئەحمەد شەرعە لە بەشداریکردنی لووتکەکەیی بەغدا. ناوبراو بۆ ماوہی ھەشت سال (2003-2011) لە عێراقدا لە ڕیزی قاعیدەدا بوو، لە گرتوو خانەکانی ئەمریکا دا لە عێراق دەستگیر کراو، پاش گەرانەوہیشی بۆ سووریا بە “ئەبو محەمەدی جۆلانی” ناسراو و بەیعتی بە “ئەیمەن زەواھیری” داو، لە سووریاش سەرۆکیاتیی “بەرەیی نوسرە”ی کردوو، دواتر دەستەیی “تەحریر شام”ی دامەزراندوو. سەرچەم ئەم کارنامەییەیش بە لای شیعەکانەوہ دۆژمنکاری و تاوانە چونکە “سەلەفیزی جیھادی”، دژی جۆری (نەوعییەت)ی شیعەکانن. لە ھەولێگدا بۆ کۆتاییھێنان بە مشتومپی ئامادەبوونی شەرع، سوودانی لە ڕیگەیی میدیایەکی ئەمریکیوہ جەختی کردووە کە ئەحمەد شەرع سەرۆکی قۆناغی ڕاگوزەری سووریا، بۆ بەشداریکردن لە لووتکەیی عەرەبی بەغدا بانگھێشت کراو. لە دیدارەکەدا سوودانی بەوہ پاساوی ھێنایەوہ کە عێراق تەنیا خانەخوای لووتکەکە نییە، بەلکە بەشداری و لایەنە لە دەستپیشخەرییەک کە چارەسەر پێشکەش بە قەیرانە جۆربەجۆرەکانی ناوچەکە بکات. لەبارەیی بانگھێشتکردنی ئەحمەد شەرع سەرۆکی ڕاگوزەری سووریاشەوہ، سوودانی جەختی لەو کردووە: “ئامادەیی شەرع لە چوارچیۆی پڕۆتۆکۆلی سیستەمی ڕیکخراوی کۆمکاری عەرەبیدا. سەرۆک شەرع، ئیستا نوینەرایەتی دەولەتی سووریا دەکات؛ ئامادەیی

ئەۋىش گرنگە بۇ ئەۋەدى دىدى خۇي بۇ سوورايى نوئى پروون بىكەتەۋە. دۇسىەكانى ئاسايش و ئۇقرەيى بۇ عىراق و ولاتانى دىكە پرسىكى جومگەيىيە؛ عىراقىش سوورە لەسەر ئۇقرەيى سووريا [6].

ئەم لىدوانانە سوودانى دوو ھەفتە بەر لە گرېدانى كۆنگرەكە لە نېۋەندى ھەلمەتېكى گەرمى بەرھەلىستىكارىدا بوو دژ بە ئامادەبوونى ئەحمەد شەرى لە بەغدا؛ بەو پېيەي پېشتەر لە رېزەكانى رېكخراۋى ئەلقاعىدەدا بوو كە كۆتايىيەنەن و بىنەپرەكى شىعەي كىرەبوو ئامانجى خۇي. ھەروەھا بە دۋاي ئەۋەدا ھات عىراق بەفەرمى لە 27ى نىسانى 2025 لە رېگەي ۋەزىرى رۇشنىرى، ئەحمەد فەكەك (سوننەيە)، بانگھېشتى بەشدارىكىردن لە لووتكەكەي، لە دىمەشق رادەستى ئەحمەد شەرى كىرد [7].

نەيارانى ئامادەبوونى شەرى

ئەۋ لايەنە شىعەنە دژى ھاتنى ئەحمەد شەرىن بۇ عىراق، لە چەند جەمسەرىكى جىا پىك دېن و ئامانجەكانىشيان جودايە. لەبەر رۇشنايى ھەلوئىستەكانىشيان، دەشېت بەم جۇرە پۇلېن بىرىن:

__ حزبى دەۋە بە سەرۋىكايەتې نوورى مالىكى، لە بەياننامەيەكدا پىداگرى دەكات: دۇسىەي بەشدارانى لووتكەي عەرەبىي بەغدا، دەبېت تۆمەت و تاۋانكارىي تىدا نەبېت، “چونكە خويى عىراقىيەكان ھەروا ھەرزان نىيە تا بانگھېشتى ئەۋ كەسانە بىرىت كە ھەللىان كىرەۋە، يان دەستىرېزىيان كىرەۋەتە سەر پىرۋىزىيەكانىان [8]. حزبى دەۋە ھىچ بەلگەيەكى نەخستوۋەتە پروو لەسەر تىۋەگلانى شەرى يان دۇسىەيەكى دىارىكراۋ، بەلام بەھۋى بەرەيەككەۋتنى ئەجىنداي ھەللىزاردنى مالىكى و سوودانىيەۋە، دەكرېت پالئەرى ئەم ھەلوئىستە بەۋە لىك بىرېتەۋە كە ھەۋلى شىكستەيئانە بە بانگھېشتىكىردنى سوودانى بۇ شەرى و تىكىدانى ئامادەكارىيەكان.

__ قەيس خەزەلى، ئەمىندارى عەسائىب، كە حزبەكەي لە ھەللىزاردن لىستى جىاي دەبېت، باسى لەۋە كىرەۋە، ئەگەر شەرى بېتە عىراق، ئەۋە لىكەۋتەي باشى نابېت و دەشېت دەستىگر بىرىت [9]. ئەم بەرھەلىستىكارىيەي عەسائىب دژى ھاتنى شەرى، دوو لايەنە: ھەم بەشېكە لە گوتار و ھەلمەتى پىشۋەختەي ھەللىزاردن، ھەمىش بەدەر نىيە لە مىحوەرە ئىرانىيەكە كە تا ھەنوۋەكە لەگەل سوورايى نوئىدا دژ و ناكۆكە.

__ ئەبو عەلى عەسكەرى، ۋتەبېژ بە ناۋى كەتېبەكانى حزبوللا، باسى لەۋە كىرەۋە كە، شەرى، ھەر “ئەبو محەمەد جۇلانى” ي سەرۋىكى “بەرەي نوسرەي تاۋانبارە”؛ پىشتىرىش لووتكە عەرەبىيەكان بەبى ئامادەيىي ئەسەد و عىراق و لىبىاش كراون [10].

__ چەند پەرلەمانتارىكى چوارچىۋەي شىعى سكالايان لە دژى ئەحمەد شەرى بەرز كىرەۋەتەۋە و بە كوشتن تۆمەتبارى دەكەن. ئامانجى ئەم پەرلەمانتارانەيش ئەۋەيە لە رېگەي دادگەۋە رېگە لە ھاتنى ناۋبراۋ بۇ بەغدا بىگرن؛ يەكېك لەۋانە، شەرى بە تىۋەگلان لە كوشتنى برا و برازاكەي تۆمەتبار كىرەۋە [11].

__ ھەندىك لايەنى شىعە باسى ئەگەرى كوژرانى شەرى دەكەن ئەگەر بېتە عىراق. لەم رېگەيەيشەۋە پەيامى ئەۋە دەدەن كە ناتوانن ژيانى بپارىژن [12].

__ لە پشت ھىزە شىعەكانىشەۋە، ئىران دژ و نەيارى ئاسايىكىردنەۋەي كارەكتەرى ئەحمەد شەرى؛ رېگىرىكىردن لە ئامادەبوونىشى لە لووتكەي عەرەبى، لە رېگەي بالەكانىيەۋە لە عىراق بەرپۇە دەبات. ھەر

پاش كەوتنى ئەسەد، خامنەيى، پەيەرى شوۋشى ئىرانى، بانگەۋازى بۇ گەنجانى سووریا كىر دژى دەسلەتلى نوۋى ۋلاتەكەيان پاپەرن. لەو كاتەيشەۋە گوتارى ئىران دژى دەسلەتلى ئەحمەد شەرى دۆمكارانەيە ۋ ئەمەيش لە گوتارى بالەكانىدا ئامادەيى ھەيە[13].

پالئەركانى ناپەزايى

بەگشتى لە گوتارى شىيەي لايەنگر ۋ پاشكۆي جەمسەرى ئىرانىدا، ئەحمەد شەرى دوو كىشەي سەرەكىي ھەيە: يەكەميان دۆمكارىيەتى لەگەل شىيە لە پاش 2003، دووهميش پىگرييەكانىيەتى لە بەردەم چالاكىي گروپە شىيەكان لە سووریا ۋ گوشارخستەنە سەر كەمايەتي شىيە لەو ۋلاتە. جگە لەمەيش ئەۋەيان لەبەرچاۋە، شەرى ھۆكار بوۋە بۇ پروۋخاندنى پىژمى ئەسەد ۋ پىيان وايە بەشيكە لە پروژەي توركيا لە ناۋچەكە. لە دەرەۋەي ئەم پالئەرانەيش ھەندىك خويئندەۋەي دىكە بۇ دژايەتي ھاتنى شەرى بۇ بەغدا ھەن، ئەمەيش گىرنگىريانىە[14]:

- پاش راگەياندنى پروژەي ھەلبىزاردنى سوودانى ۋ نىكبوونەۋەي لە ھەندىك بلۆكى سوننە، ھىزە شىيە بەرھەلىستكارەكان بەرەنگارى پروژەكەي دەبنەۋە، بەتاييەت كە پىيان وايە ئەۋان سوودانىيان بە پايە گەياندوۋە ۋ ئىستا بوۋەتە پىكابەرى لىستەكانيان لە ھەلبىزاردن.

دەنگۆيەك ھەيە كە ھىزە شىيە ۋەلائيە عىراقىيەكان لەگەل ئەفسەرە سوورىيەكانى بەعس، كار دەكەن بۇ قلىكرندەۋەي پىژمى ئەحمەد شەرى. بۇ ئەم مەبەستەيش لەگەل ماھىر ئەسەد ھەماھەنگى دەكەن.

ھىزە شىيە ئىرانىيەكان نىگەرەن ۋ بىزارن لە بەرەۋپىشچوونى پەيۋەندىيەكانى ھكۆۋمەتى عىراق ۋ ئەحمەد شەرى، بەتاييەت كە زانىارىي ئەۋەيان ھەيە سەردانەكانى سەرۋكى دەزگەي ھەۋالگىي عىراق بۇ دىمەشق، بەرەۋپىشچوونى تىدا بوۋە ۋ دەشيت بىيئە بنەماي پەيۋەندىيەكى بەھىز.

ھەندىك لە شىيەكانى ناو چوارچىۋەي شىيە ئەۋەيان وروژاندوۋە كە سوودانى بەشيكە لە مىحوەرى قەتەرى _ توركى دژى مىحوەرى سعوودى _ ئىماراتى _ ئوردنى ۋ، بەم ھۆيەيشەۋە لەگەل ئەحمەد شەرى پەيۋەندىيى ئاسايى كىروۋەتەۋە؛ ئەمەيش لە بەرژەۋەندىي عىراق نىيە. ئەم دەنگانەي نىۋ چوارچىۋەي شىيە باس لەۋە دەكەن سوودانى زياتر مۇجامەلەي توركيا دەكات[15]. ئەمەيش زياتر پاش ئەۋە زەق كرايەۋە كە سوودانى بەنھىنى ۋ بەبى ئاگادارىي پىشۋەختە، سەردانى “دۇحە”ى پايتەختى قەتەرى كىر ۋ لەگەل ئەحمەد شەرى ۋ مىرى قەتەردا دەرکەۋت. بەپىي ھەندىك سەرچاۋەيش لەسەر ئەمە چوارچىۋەي شىيە بىزارىي خۇيان گەياندوۋەتە سوودانى[16].

ھەلوئىستى شىيە پراگماتىستەكان

بەرامبەر بە شىيە ۋەلائيە پەرگىرەكان (توندرەۋەكان)، جەمسەرىكى دىكەي شىيە ھەيە، كە لارىيان نىيە لە ئامادەبوونى شەرى لە بەغدا؛ لە لايەك بۇ سەرخستنى لووتكەي سەرانى عەرەب، لە لايەكى تر بۇ خۇگۇنجاندىن لەگەل ئەۋ پىشتىۋانىيە عەرەبىيەي لەگەل دىمەشقى نوۋى ۋ ئەحمەد شەرىدا ھەيە. لەم بەينەيشەدا عەممار ھەكىم، سەرۋكى رەۋتى ھىكەمە دەلييت: بانگەپىشتىكرىدىكى ناچارىيە؛ ھەروەھا ئەگەر سكالاش ھەبىت ئەۋە شەرى پارىزبەندىي ھەيە. سەربارى ئەمەيش ھەكىم بەگومانە فرمانى گىرتن لە دژى

شەرع ھەيئەت [17].

لە لای خۆشییەووە سوودانی کە بانگھێشتی ئەحمەد شەرعی کردووە، دەیهوێت شتەکە بخاتە چوارچێوەی پەيوەندیی عێراق و سووریا نەك بەرگریکردن لە کارەکتەری شەرع؛ لەبەر ئەمەیش پەيوەندییەکان لەگەڵ دیمەشق لە ڕێگەی ھەوالگرییەووە بەرپۆوە دەبات و دوو جار تا ئیستا سەرۆکی دەزگەی ھەوالگری، “ھەمید شەتری”ی ڕەوانەیی دیمەشق کردووە بۆ ئەوێ چوارچێوەی شیعە تۆمەتباری نەکەن بە ئاساییکردنەووەی دۆخەکە لەگەڵ شەرع، کە لە لای شیعە یێزراو. ئەوانەیشی بەیئدەنگی دۆخەکە بەرپۆ دەکەن و بەناراستەوخۆ ڕازین بە ھاتنی شەرع بۆ بەغدا، جگە لە ھەکیم، زیاتر ھەیدەر عەبادی، سەرۆکی “ھاوپەیمانیی نەسر” [18].

ھەروەھا لایەنگرانی سوودانی لەنێو ھێزە شیعەکان دەلێن: دەوڵەت لە گۆشەنیگای بەرژەوەندییەووە بەرپۆوە دەبردێت نەك ھەست و سۆز. ئەویشی سوودانی دەیکات، بەرژەوەندیی عێراقی تێدایە چونکە دۆسییەکانی سنوور، داعش، شیعە سووریا و عەتەبە پیرۆزەکانی شیعە، پۆیستیان بە ھەماھەنگی لەگەڵ دیمەشق ھەیە؛ ئەمە جگە لە پەيوەندیی ئابووری و ئەگەری نۆژەنکردنەووەی بۆرییە نەوتەکانی عێراق _ سووریا و زۆر پرسی دیکە ھاوبەش [19].

لە دەرەووەی مالی شیعە، ھێزە سوننەکان بەگشتی بەرگری لە ھاتنی شەرع دەکەن و کرانەووە بەرووی سووریای نویدا بە گرنگ دەبینن؛ لە لایەك لە سۆنگەیی وابەستەیی ھەندیک لە ھێزەکانیان بە میحوەری تورکیا، لە لاکەیی تر، ڕژیمی شەرع وەك قوولایی ستراتیژیی خۆیان دەبینن، بەو پێیە سوننەیی عەقیدەیییە و پشتیئە ئێرانییەکە “تاران _ بەیرووت”ی بچراندووە. ئەم ھێزانە بەو بەرگری لە شەرع دەکەن کە ئەو کاتە لە عێراق بوو (2003_2011)، دژی ئەمریکییەکان جەنگاوە؛ ئەمەیش لە چوارچێوەی مفاوہەدایە کە شیعەکانیش ئیستا شانازی پێوە دەکەن. ھەروەھا بەویش بەرگری دەکەن، شەرع لە نێوان 2005_2011 لە گرتووخانە بوو، بەم ھۆیەشەووە بەشداریی لە شەری تائیفی نەکردووە (2007_2008). ھەشیانە باس لەو دەکەن، شەرع ئەو کاتەیشی ئەلقاعیدە بوو، زیاتر کاری میدیایی کردووە نەك چەکداری [20].

کۆتەبەند

بانگھێشتکردنی ئەحمەد شەرع بۆ لووتکەیی سەرکردەکانی عەرەب لە بەغدا، ناپەرەزایەتی توندی لە لایەن ھەندیک لە ھێزە شیعەکانی عێراقی ھیناوەتە ئاراو، بەتایبەت ئەوانەیی کە لە بازەنە ئێرانییەووە نزیکن. پالەنرەکانی ئەم ناپەرەزایەتیەیش جۆراوجۆرن، گرنگترینیان ئەمانەن:

_ رەتکردنەووەی پشتیوانی لە ڕژیمی نوێی سووریا و ھاوکاریکردنی: لایەنە شیعە ناپارازییەکان پێیان وایە بانگکردنی شەرع بۆ بەغدا، دژی بە ھەلوێستی ئەخلاق و سیاسی عێراقە کە ھوکمرانییەکەیی بە زۆرینە شیعەیی.

_ ھەندیک بەو پاساوە ھیننەووە، بەشداریکردنی شەرع لە لووتکەیی بەغدا، بالانسی مەملانێ ھەریمایەتیەکان تێك دەدات؛ بەو پێیە ناوبراوە سەر بە میحوەری تورکی-قەتەرییە بەرامبەر ولاتانی سعودیا _ ئیمارات، ئوردن.

هـندىك لهـم نارهـزايهـتییانه لهـژیر کاریگهـری ههـلویستهـکانی ئیراندان، چونكه تاران پیی وایه ئاسایکـردنهـوی کارهـکتهـری شهـرع، بهـرهـی ئیرانی لاواـتر دهـکات و شهـرعییهـت بهـ سووریای دوور له ئیران دهـدات.

ههـلمهـتی پیشوهـختی ههـلبژاردن و ههـولی شکستهـپهـنانی سوودانی، ئامادهـپیهـکی بهـهـیزی له ملمانئ نیوخوییهـکانی شیعهدا ههیه دهـربارهـی ئهـحمهـد شهـرع. بهـرامبهـر بهـوانیش هـیژه سونهـکان لارییان نییه و، لهـگهـل بهـشداریکـردنیدان.

پهـراویژهـکان:

<https://2h.ae/nBpe> [1]

<https://2h.ae/wFoz> [2]

<https://2h.ae/Cikq> [3]

<https://2h.ae/trqg> [4]

<https://2h.ae/kBTA> [5]

<https://2h.ae/UAXa> [6]

<https://2h.ae/PpuT> [7]

<https://2h.ae/HldL> [8]

<https://2h.ae/eWvC> [9]

<https://2h.ae/Ycsp> [10]

<https://2h.ae/Ycsp> [11]

<https://2h.ae/TIeV> [12]

<https://2h.ae/XxWu> [13]

<https://2h.ae/TIeV> [14]

<https://2h.ae/uqtE> [15]

<https://2h.ae/lvON> [16]

<https://2h.ae/EDYF> [17]

<https://2h.ae/kLRH> [18]

<https://2h.ae/KFsX> [19]

<https://2h.ae/ukZA> [20]